

FÖRSVARARE:

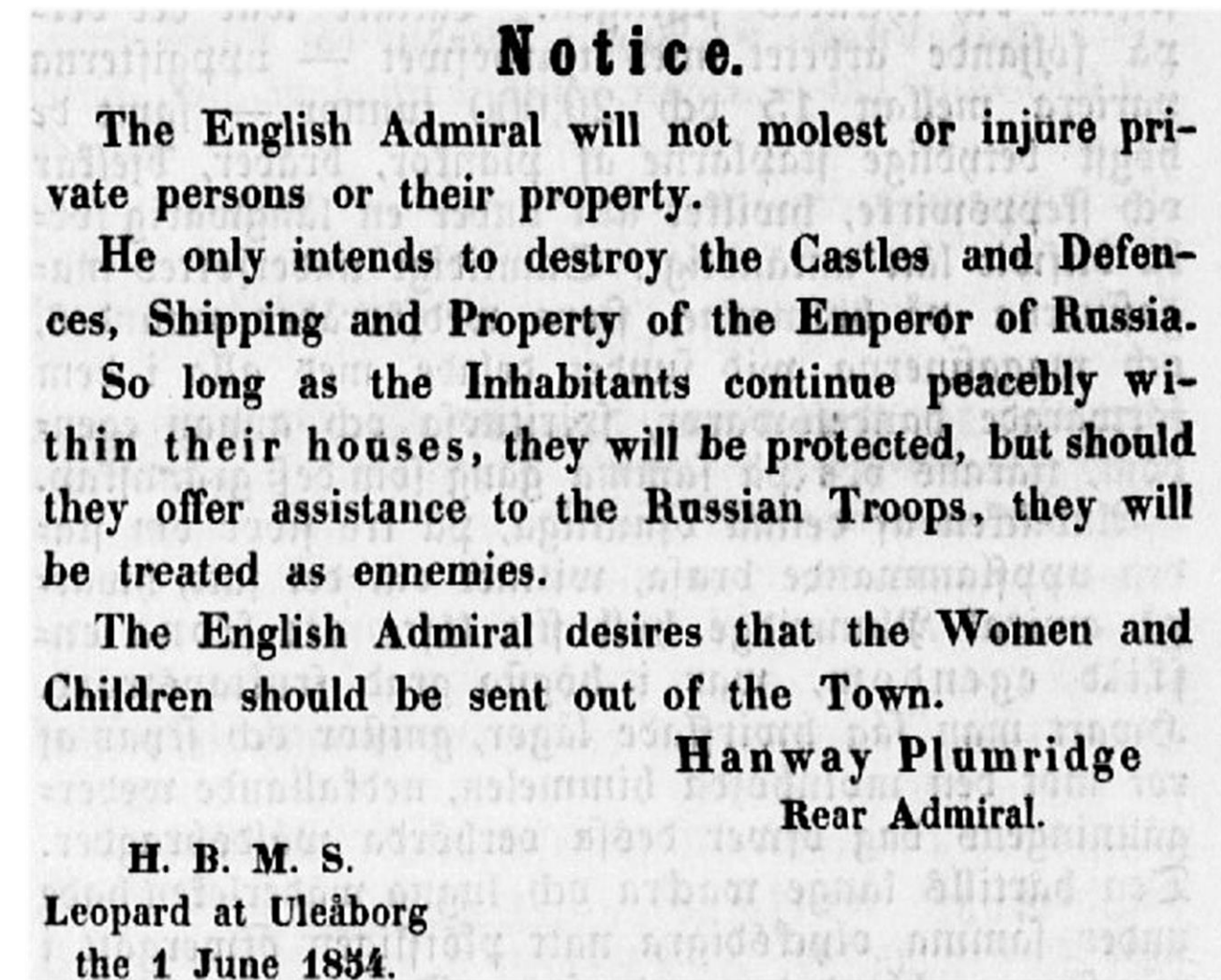
”JA SE OOLANNIN
SOTA OLI KAUHIA...”

Litografi över Halkokariträffningen av Wladimir Swertschkoff (1855). Bild:
K.H.Renlunds museum, Marcus Riska.

Det så kallade slaget vid Halkokari utspelade sig under Krimkriget (1853–56) den 7 juni 1854 mellan engelsmän och Gamlakarlebybor förstärkta av ryska styrkor. Den brittiska flottans soldater, officerare och matrosar anlände med ångfregatterna Odin och Vulture till Gamlahamnsviken med avsikt att ta i land och bränna hamnområdets magasinvaror. Förhandlingarna gick i stöpet redan i tidigt skede och engelsmännen förberedde för attack. Manskapets attityd var bekymmerslös och övermodig i stil med kolonisationsimperiets. Hundra yard innan landstigning överraskades engelsmännen av ett förödande skott. Nyheten om engelsmännens ankomst

kom från Uleåborg och Brahestad och tack vare kommerserådet Anders Donners hjälp hann Gamlakarlebyborna förbereda sig.

Notice.

The English Admiral will not molest or injure private persons or their property.

He only intends to destroy the Castles and Defences, Shipping and Property of the Emperor of Russia.

So long as the Inhabitants continue peaceably within their houses, they will be protected, but should they offer assistance to the Russian Troops, they will be treated as enemies.

The English Admiral desires that the Women and Children should be sent out of the Town.

Hanway Plumridge
Rear Admiral.

H. B. M. S.
Leopard at Uleåborg
the 1 June 1854.

Varningstext till Uleåborgsborna, undertecknad av den engelska konteramiralen Plumridge 1.6.1854, senare publicerad i Helsingfors Tidningar 14.6.1854. Nationalbibliotekets digitala material.

Den lokala säljägaren och bonden Matts Kankkonen gjorde väl ifrån sig i skottlossningen med sina sju räfflade gevär. Gamlakarlebyborna avvärjde landstigningsförsöket och tog bland annat en engelsk barkass som krigsbyte. Denna skeppsbåt finns till påseende i Engelska parken. Måne Gamlakarlebyborna hemföll åt ironi då de namngav parken?

Matts Kankkonen. Litografi av Wladimir Swertschkoff, Museiverkets bildsamling, historiska bildsamlingen, Enckells samling. CC BY 4.0.

Enligt skeppsläkaren Edward Cree lämnade den brittiska flottans soldater, officerare och matrosar Odin och Vulture för en utflykt till Gamlahamnsviken rökandes pipa och med vapnen oladdade. I detta avseende blev de helt överrumplade av Gamlakarlebys försvarare. När den brittiska ledbåten var på ca 100 yards avstånd från försvarspositionerna fälldes träbarrikaderna och båten träffades av den första skottsälvan. Matts Kankkonen nämns ha skjutit med sju räfflade gevär, som räcktes över åt honom i skjutställning av sex eller sju laddande män.

Skottlossningen var ihållande och de första skottsälvorna var förödande. Då röken hade skingrats syntes ingen i upprätt läge i landstigningsbåten, också årorna var övergivna.

En av Halkokariträffningens hjältar, kommerserådet Anders Donner (1796–1875), avbildad av Wladimir Swertschkoff (1855). Bild: K.H.Renlunds museum, Marcus Riska.

Den engelska kaptenen Sullivan skriver senare i ett brev att den sammanlagda förlusten för britterna var 46 man. I verkligheten dog bara en del av den 28-mannade besättningen på Vultures landstigningsbåt. Om löjtnant Edward Carrington, som varit på Odin, sägs det att han dog till följd av Kankkonens första skott som träffat mitt i huvudet.

Den 15-åriga officerskandidaten Henry Anthorpe träffades i lungorna, och fastän kirurgen Cree gjorde allt för att rädda honom dog han trots allt följande morgon kl. 8. Flottans tursammaste man var marinkårens löjtnant Arthur Lewis. Han klarade sig oskadd trots att halva hans mustasch sköts loss.

Källor:

- Auvinen, Eero (2015), Krimin sota, Venäjä ja suomalaiset. Siviilit rannikoiden puolustajina ja sen vaikutus sotatoimiin sekä Venäjän suomensuhteisiin
- Borodkin, Mihail (1905), Kriget vid Finlands kuster 1854–1855
- Johnsson, Raoul & Malmberg, Ilkka (2013), Kauhia Oolannin sota. Krimin sota Suomessa 1854–55
- Lambert, Andrew (2004), Looking for Gunboats: British Naval Operations in the Gulf of Bothnia, 1854–55
- Levien, Michael (ed. 1981), The Cree Journals : The Voyages of Edward H. Cree.
- Liisanantti, Anna (2018), "Maktborgare i aktion – kommerserådet Anders Donners samarbetsnätverk i skyddande av egendomen under Krimkriget", Borgarliv i Österbotten 1700–1800: näringslivets nätverk, Engberg, Erik & Ahmas, Kristina (red.).
- Möller, Sylvi & Korpela, Krister & Torvalds, Ole (1973), Gamlakarleby stads historia 3, tidsskedet 1808–1878
- Slaget vid Halkokari, ABC-bokserien, K.H.Renlunds museum 2004.
- Wilsey, Robert (2010), "The Gamla Carleby Affair (Baltic 1854)", Classic Arms and Militaria 2010, Volume XVII Issue 1.